

САНА ОЛОХ

Чурагчы ылычыкун хакыата

ХАБРИАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Оқо сайынғы сынналанта

ЛААҒЫРБЫТ ҮЛЭТИН САЛТЫР

Чурагчиг улуустангы гимназийн "Бүн Оймон" экспедицийн лаавара байхт үгүс сыйлыг тааарылаахтык үлэлзэ. 2008 сыйлаахх төрөөбүт улуустуг фольклорун, этнографиятын, историатын үрөтэр сыйлаах экспедицийн лаавара тэриллэбэтэ. Ол сый улуус согуруу еттүгүр Чамыр, Хайхасхт, Хаднар нэһилэктэринэ сыйдыбыһыт. Ысыарылыт Хатылынан, Балотогоон, Кыдалынан, Улуу Кудатта олоро сыйдыбыт сүрдэринэн, Туэйэнэн сыйдыан үгүс дынуу көрөөн, кэпсээн, Ырыаларын-тойуктарын, кэпсээнэрин устуубут. Онтон байыл улуустуг хоту нэһилэктэринэн, Арыкыах-Кылаанах-Сылан хайысханан сыйдыан историаттан үгүһү Ыллар, талааннаах, дыкты илдиэх дынуу кытары көрүстүбүт.

• Лаарыбыт сайылааччынан, нэһэһччэнин тымназия саха тылын уонна литературатын учууталлара Любовь Пермякина, Феда Болдовская, научнай сайылааччынан М.К.Азмиев аатынан ХИФУ саха филологиятын старшай преподавателэ Мария Филиппова, сирдэйт, нэһэһччэнин Арыылаахтан төрүттэх биологическай наука кандидата, очототуу олох-дьаһахы билиит-көрбүт Семен Попов-Синдирый Сэһэһччэнин сырылгыстар Семен Романович Арыылаахха Чэппэрийэ алааска баар билигы сурустары көрдөрдө, Көһөһччэнин трагедиятын сэлэргэстэ, төрөбүт алааһытар сырыгынарда, Билэһччэнин билигы баар Дьякы оһуоһай, Мөрүһччэнин буруйдаах дьоннааһылар тигин туһунан номохтору, Арыылаахха баар тангара дьыһыт историятын туһунан урут билиэтэхпитин-көрбөтөхпүтүн билиһинирдэ.

“Биштин дийдубут дьонунан сэргэтинэн ба-
ай” диин этинигэ экспедицияга сылдьан өсөөт
төгүл бэйэтэниг итэрийрэн. Ол курдук республика
кара Бакаа Маайа диин аатынан билилхит, 83
санаах ытык кырдьаҕас Мария Давыдованы
капта көрүстүбүт. Кэин биһитини сэлэн – сөпкөн
арыахтаах үлүс-көтө көрүстүбүтүн алуус ас-
тынылхыт. Маайа бэйэтин тулуйан, хаһаактан
хостоон эрэр курдук, уус-уран тыһыанан ча-
бырдаахтан субурутарый, оһуруо тийэи сүлгөр
кыһака халлар, чаппараах, бэйэтитэр ырбаахы
тэбэ оһорорун көрөн сөхтүбүт. Кинини тэбэ
Арыылаах талааннаах кырдьаҕастарын
уруһуйдут Михаил Иванович, уран уус Миха-
ил Попов кыһаа Елизавета Попованы, нэһили-
ик историктара билэр Гавриил, Варвара Попов

тары, инстинктыг, сатагдыллах хаанаага Варвара Харитонованы, ырыаһыт Илан Попову хоһоонньут, ырыаһыт Василий Попову, мас ууһа Анна Никифорованы, сажа төхүт культуран дүүһүтүгэр икэриилэн дьолтог-сэргэрт таратар омугунан немец Андрей Яценны, 104 саастаах Дьобдүккэй кыаһа Мария Лиханованы, үйстүн тухары суеһү илгитигинэн дыарыктанар тоһуу үлөһүт Ульяна Макарованы ода. сажа маанылаах дьолуу кытта алтыһан көмүспүтүгэр үмүкүһүт сука.

Кытаанах нэһилиэгиттэн төрүттэх саха народнай суруйааччыта Василий Яковлев "Далан төрөөбүт-үөскэбүт өтөрү" сырыттыбыт, ону тэнэ Далан сырдык аатыгар тутуллубут өйдөбүннүтү кэрдүбүт. Нэһилиэк историятын билэр М.С.Лесотская, олохтоох дыалалта специалистка Е.П.Захарова музейы билиһиннэрдилэр. Кытаанахтар эстетической оскуоланы тэрийээччилэртэн биһирдэстэрэ, улуус кнан туттар учуутала Е.Т.Миронова оҕолорто уһунар дьарыгын туһунан кэпсэтэ. Саха биһир дьонунаннах ыалыгар Игнатьевтарга сырыттыбыт. Киһилэр алта өрмү атыгар туруоруан, сүүрбө сизэ, тоҕус хос сизэ эһэтэ, эбээтэ буолан, 54 сыл ныйбааччы билэргэ олохторлор эбиг.

Угдусчү таллааннах олонхотун, тойугсун, элэстэньэг С.В.Лазарева олонхотун, тойугун, бэйтэ айбигы ырыаларын иштэтибит, ода, огус нэртэришлэний сардорэ сарыгтыбыт, ураты дэниг кытта юмсын сарыгтыбыт.

Ити курдук улугуспут хогу нэхилжстэринэн, Арьылаах-Кытаанах-Сылан марируутунаа сыһан албазы билиһип-көрдүүт, но-рооппут культураатын, историяатын, ологу-лаһаанын кытта аһа чыгыах билистэтиб.

Билингибу сырылыбылгар нема, тирэх буол-
бут дьонто: Арыылаах олохтоохторутар
А.П.Борисова, П.П.Манасьева, Кытаанах
оскуолатын директорутар В.М.Яковлевка,
олохтоохторго-Половтар, Аржаковтар дьэ
күргөттэригэр, Сылан олохтоохторутар
Ф.П.Чепалова, Г.Г.Макаровка, бу кэлиниж-
тэр дьаһалталарыгар, мунньытэ астаах повар-
бытыгар Л.И.Анатольева уонна салайааччы-
лыбытыгар махтанабыт!

Вилена КЕРЕМЯСОВА,
Сайзана АБРАМОВА,
"Күн Өрмөн" лаапыр
интилекчүчилэре

"ДВОРОВЫЙ ВОЖАТЫЙ" ПЛОЩАДКАЛАРА ТҮМҮКТЭННИЛЭР

Бийлэлгү дийл от ыһын 1 күнүттэн 30 күнүгэр дээр Чурапчы улуусугар (Чурапчы, Болтоно, Хатылы, Толой уода) "Дворовый вожагы" ыччат социальнай бырайыал үлэлэтэ. Маны "Ыччат социальнай-психологическай ойбулун кишини" Чурапчытаары филиала үлэлэттэ. Бырайыак сымала дэн сайынгыты кэмгэ лаадырга халсыбакта хаалыт оолору дырыштыны хааччылыыт үлэлэтти бари бири сиргэ түмкэн араас ооннуулары, күрүктэһиллери, конкурстары ыһтыны буолар.

Чурагчмы наймалзгын ийнээн оскуола саастаах сөрлөрсө түвэрт плошадна үлэлээтэ (ЧОО-1, ЧОО-2, гимназия, нийн-барыта 65 өр). Уолсайа үлүүс үрдүнэн 200 –тэн тахса өр хабылсаа. Баһаатайдары үлэр таһаарыах нийнэз психологической көөн үлэлитэрэ үөрэх, сайлһаварлыах дларык мытан үөрэттилэр, ананан өнчүдлүбүт биэр кэлмн формалары туттардылар. Баһаатайдарман оскуола өрлөрө—Алза Копылова, Валя Соловьева, Саргы Павлова, Айта Оконешникова, Люба Осипова, Нюргуяна Брызгалова, Алексина Алексеева таһаарылаахтык үлэлээтилэр. Лаавыр үлэтэ специалистар салайы-лыарынан барда. Үлэ былаанынан араас тэрээһиннэр, күрэхтэһиһилэр буолтуллар. Ол күрдүк, "Мой будущий Чурагчмийский улус" дии уруһуй, "Минута славы" талаан конкурстара, "Мой родной край" виеторина, араас спортивнай оонһуулар (былаах бөддүһһыта, миэгэ бындаһһыта, эстафета уода.) Оқулор манна барыгытар күөхтөөхтүк кыттан бигизис ылан джениорун үөртүлэр.

Бийлал лыгчар сезона түмүктөнүштүгү түөрт площадка оюлорун түмөн улахан күрөктөнүз ыгытыбел. Хамаанданан мүнүүтүз "Игра по стандартам" буула. Бу оюннууку оюлор олуз астыншылар. Ол киниз

баһаатайдар илэн ардыларыгтар нонкурс буолла. Хамаандалар бары борһө бэлээнэнэн, формалланан, девизтэнэн, ээрдэ түмүрүдүнэн кэлбиттэр. Уопсай түмүккэ Арҕаа хамаанда "Бастыҥ площадка-2010" буолла, ЧОО-1- "Саамай талааннаах площадка", Илин- "Саамай эйэлээх, дорродуу площадка", ЧОО-2 "Саамай актыыбылгыһа площадка" буолан үөрдүлэр-көттүлэр. Площадкалар сыаналаах бириистэринэн, грамоталарынан наараадаланыһылар. Ий түмүгүнэн саамай бастыҥ үлэлээх баһаатайдаах, гимназия 11-с кылааһын үөрэнүүчүлгө Саргы Павлова "Сыл бастыҥ баһаатайга" номиниацияны ытла. Күннүкэ махтал сурук уонна сыаналаах бирикэ туттарылына. Чурапчытаагы гимназия орлорго өйбүл өгөрон, бордодууктанан хааччыһын, орлор минниһгэ астаах өстүөлү аһаан астыһыһылар-дуоһуйдулар.

Түмүккө, оорлор эгини сайын
зооо мангык лаары үлөлөтөртүг
буоллар диген бага санааларын этти-
лэр.

Площадкаларбыт үлэлиһэлэрингэр ейбүл буолбут улуустаагы пимания директорулар Марианна Михайловна Манасылова, Чурапчытаагы С.А. Новиков до аатынан орто оскуола директорулар Тамара Васильевна Павлова, Чурапчытаагы дырбыстах буолуу киини директорулар Николай Николаевич Шестаков, "Чурапчы нэһилээгэ" МТ дыһаһаттын баһылыгар Иван Иванович Оксочешников аорлор уонна үлэһиттэр ааттарылтан барда махталбытын тирээбит.

“Үчтат социалнай-психологическай өйбүлүн киинин” Чурагчытаабы филиала

СИА ИЪИТИННЭРЭР

ДЬОКУУСКАЯ Саха сириттэр авиацияр улахан суолталлаах. Онон быһаанс федеральнай салаларын өйбүдүкүн регион Правительствота инициативин даяаны авиационнай саланы сайынарарга уонна өйүүрү бары кыаһын уурууга дөһөт ыһыан. 20 күнүтэр авиапроизводства камандылардарын кулутуубун уонна авиа-торигтэлэр салаллаахчыларын поручуттар илэстэрдыһарынаары ассоциацияларын мууһарар СР Президеһа Егор Борисов эттэ. Президент Саха сириттэр авиационнай саланы сайынарарга уонна өйүүрү республиһа салалтата туох кыраһыттыр ыһаратт туһунан ийилиһиһэрдэ. Маны тэһэ, Президент РФ Правительствотын уонна республиһа өттүгүн тусталах өйбүдү сөнүһүлүккэ, бүгүһүнү күһнэ "Якутия" авиакомпания ситиһиһиһэстик улаһын туһарын эттэ.

Данчозкова республика сага Правительствотын бастаа, муундарын аякта. Министерлер уюсайа 33 боптуруоһу көрдүлэр. Икки ооксуну бырайыагы ытынарлар. Министр Виктор Ефимов баай-дуол сыһанылар министрлик үлүстү туһунан инициативалары онордо. Сыл-сорук уюна үлө кайыскага бөгөрөтүлүшү. Экономика сайдыгылар мезгилерство 4 боптуруостан турар улахан блогу инициативаларда. Тая хаһайыстыбатыгар министрство муунбахха килэрбит боптуруосталыгар премьер билиг-тэбигилери атта. Правительство "О положении детей в Республике Саха (Якутия) в 2009 году" государственной докладаты ботторго, омон СР Президентин көрүүтүтөр барыа. Правительство председатели Галина Данчозкова быһаас салалаларыгар коррупцияны утары охсуһууга бырайыак олоххо көмүскөлүгөр маһыйдыр тутаннары өссө би-

ирдэ ырыгтар туһуран этин кыллэрдэ.

ДЬОКУУСКАЙ От ыйын 29 күнүгэр Саха республикаатын конституционнай суутун председатели Дмитрий Миронов республика баһылыгар Егор Борисовка Саха сириин Президиэнын ураты баһылыгын туттарда. Президент политехическай суулталаах государственнай быһаас символа күүсэхэ сүктэриллибит улахан эппиэтинэни туһулуурун туһунан эроннарда Онтун СР Президиэн Егор Борисов государственнай симиоллары, ураты баһылыгы республика Правительствотун председателигар Галина Данчиковага, сана вице-премьердарга Павел Мариничевка, Александр Борисовка уонна министрдарга Афанасий Владимировка, Семен Винокуровка, Михаил Осиповка туттартаата.

Семен ЯКОВЛЕВ
Чурагчы улуунун баһылыгы

СПОРТСМЕННАРБЫТ АЙАНГА ТУРУННУЛАР

АЙЛАНА.

ХАНДАРАЙ ЭНГЭРИНЭЭБИ ЧИЧИГИНАРОВТАР

Өлөрү сирин, изилдөөгөр уларыттыларыгар сорох өтө. Аччарар буола сындыбыгытын этэлэр.

Хянаг бэчээкэ бэрлэлэ графика: 16 ч 00 м. Бэчээкэ бэрлэлэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционной-издательской холбоука 09.08.2010 с. офсетка бэчээтэнэ.
Алхамна: 678670. Чуралж сал. Карл Маркс уул, 26 "а". Индекс: 54907. Хянаг надлаба уст: оптиарунньука, чэллэргэ уонна суббота тахсар.